

Masarykova univerzita
Filozofická fakulta
Ustav religionistiky

Anglická reformace od Jindřicha VIII.k Alžbětě I.

Seminární práce

Hana Němčáková

29.4.2005 Brno

Jindřich VIII. (1509 - 1547)

Móda tvoří panovníky stejně jako předepisuje šaty a řídí mravy. Velký král středověku musel být dvorný, rytířský, přísný a zbožný. Velký renesanční kníže je prostopášný, vzdělaný, velkolepý a často krutý. Právě takový byl se vším všudy Jindřich VIII., ale na anglický způsob, to znamená, že jeho prostopášnictví bylo manželské, jeho vzdělanost byla theologická a sportovní, jeho velkolepost byla vkusná a jeho krutost se řídila zákony.

I přes své zločiny je populární panovník a angličtí historikové jej obhajují i dnes. Ctihodný biskup Stubbs říká¹, že podobizny jeho manželek sice neospravedlňují spěch, s nímž je odstraňoval, ale určitě jej vysvětlují.

Jindřichova vláda je také spojena s reorganizací loďstva, založením kormidelní školy, připojení Walsu a zklidnění situace v Irsku.

Na trůn nastoupil Jindřich VIII. ve svých 18 letech po svém otci Jindřichu VII. Mladý král si velmi zakládal na své postavě, byl znamenitý lučištník, uznávaný mistr tenisu a výborný jezdec. Miloval krásné písemnictví, theologickou a románovou literaturu, skládal básně a své vlastní hymny zhudebňoval.

Krátce po převzetí vladařských povinností se mladý král v roce 1509 oženil s Kateřinou Aragonskou, vdovou po bratru Arturovi a dcerou španělského krále Ferdinanda II. Manželství bylo uzavřeno z politických důvodů na naléhání rady, která si přála, aby Kateřina zůstala v Anglii jako manželka. Jediným problémem, který bránil uzavření sňatku byla Třetí kniha Mojžíšova², která zakazuje sňatek mezi švagrem a švagrovou. Bylo pro to důležité získat papežskou bulu (1503) a dokázat, že první manželství nebylo naplněno.

Na začátku své vlády řízení státu Jindřicha VIII. příliš nezajímalo. Veškeré pravomoci svěřil do rukou svému ministrovi Wolseyovi, synovi zámožného rezníka z Ipswische. Wolsey se stal na královu žádost kardinálem a založil v Oxfordu kardinálskou kolej

---

¹ André Maurois, Dějiny Anglie (doplněné o novější období Michelelem Mohrtem) : Praha : Lidové noviny 1993, str. 185

² André Maurois, Dějiny Anglie (doplněné o novější období Michelelem Mohrtem) : Praha : Lidové noviny 1993, str.186

Christ Church College. Když ho papež Lev X. jmenoval i papežským legátem, soustředil ve svých rukou nejen světskou ale i církevní moc.

V době vlády Jindřicha VIII. začaly vznikat silné monarchie, jako například Francie nebo Španělsko. Úlohou anglické zahraniční politiky bylo udržet na pevnině rovnováhu sil. Po dlouhou dobu se Anglie přikláněla ke spojení s Francií, ale nakonec zvítězilo Španělsko, protože si to přáli angličtí obchodníci. Přerušení obchodního spojení by zničilo tkalce a soukeníky. Tím že došlo k obětování Francie, došlo i k narušení rovnováhy sil a k ohrožení Wolseyovy pozice.

Manželství mezi Kateřinou a Jindřichem nebylo zrovna nejšťastnější. Král si přál syna, ale královna mu po mnoha potratech povila pouze dceru Marii, narozenou v roce 1516 a její zdravotní stav nebyl tak dobrý, aby bylo možné doufat v narození vytouženého dědice.

Jindřich VIII. velmi toužil po synovi. Své zalíbení našel v Anně Boleynové, která mu slíbila, že mu syna dá, ale napřed ji musel učinit královnou. Jindřich VIII. byl velmi pověřčivý, s rozvodem váhal. Kateřina byla tetou císaře Karla V. a král doufal, že se Karel V. ožení s jeho dcerou Marií. Když se císař oženil s portugalskou infantkou, nemusel k němu mít žádné ohledy.

Král tedy začal hledat způsob, jak se královny zbavit. Občanský rozvod tehdy neznali a o zrušení by musel požádat Řím. Král tímto úkolem pověřil Wolseye. Papež vyslal svého legáta, kardinála Campeggia, aby situaci důkladně prozkoumal. Kateřina se odvolala na samotný papežský dvůr a Wolsey byl obviněn z porušení zákona Praemunire³ nebo-li, že přijal úřad papežského legáta, soudil případy, které patřily před královským dvůr, u cizích tribunálů. Kardinál nenašel žádného obhájce, musel opustit všechny své statky a za to, že nebyl popraven, mohl děkovat své nemoci.

Na jeho místo nastoupil Thomas More, státník, později kancléř a spisovatel. Jeho nejvýznamnějším dílem je Utopie (sám i toto slovo "vynalezl"), což je země, která nikde neexistuje. Ve své knize uznává všechna náboženství, křesťanství nepovyšuje a odsuzuje přílišnou přísnost života. Sám Thomas More hlásal komunismus, pohrdal zlatem, povinnou práci chtěl omezit na 9 hodin, káral asketismus a věřil v dokonalost lidské přirozenosti. Jeho teoretické myšlenky vyjadřují ale protiklad k jeho

praktickému životu, například jeho odsuzování přísného života se neslučuje s jeho zvykem nosit kajícnu zíněnou košili.

Dalším významným mužem, který nabil mimořádného vlivu na krále byl Thomas Cranmer⁴, který jednoho dne řekl královi tajníkovi : " Král vůbec nepotřeboval chodit s celou záležitostí do Říma, stačilo mu získat od několika významných theologů jistotu o neplatnosti jeho prvního manželství a pak se mohl bez jakýchkoli vytáček, bez jakéhokoli nebezpečí a s plnou mravní odpovědností oženit."

Thomas Cranmer se narodil v roce 1489 v Nottinghamském hrabství, studoval na Jesus College v Cambridge, kde začal v roce 1511 pracovat. Vydal anglické znění Bible a v roce 1536 Deset článků (Ten articles), na které v roce 1539 následovala reakce katolíků - Šest článků (Six articles). V roce 1549 vydal první anglickou Knihu společných modliteb (Book of the Common Prayer). Se spolupráci s londýnským biskupem Ridleyem vytvořili 42 článků (Forty two articles), které byly změněny na 39 článků (Thirty nine articles). Tyto články představují hlavní vyznání víry, jsou zahrnuty do Knihy společných modliteb a byly v roce 1563 obnoveny arcibiskupem M. Parkerem. V roce 1571 byly schváleny a vydány v anglickém překladu. Jsou symbolem vii medií, nebo-li střední cesty mezi formou kalvinismu a římského katolictví.

Jindřich VIII.se začal na Cranmerovu radu radit s univerzitami. Zanedlouho mohl král předložit parlamentu posudky 8 učených společností, které ujistovaly, že manželství s vdovou po zemřelém bratrovi je neplatné, a že ani papež neměl právo učinit výjimku.

T.Cranmer se stal v roce 1532 canterburským arcibiskupem a v lednu 1533 Jindřicha VIII. a Annu tajně oddal. O velikonocích byl jejich sňatek oznámen veřejně, Anna byla prohlášena královnou a Jindřich VIII. byl vyobcován z církve. Toto vyobcování znamenalo roztržku s Římem.

---

³ André Maurois, Dějiny Anglie (doplněné o novější období Michelelem Mohrtem) : Praha : Lidové noviny 1993, str. 188

⁴ André Maurois, Dějiny Anglie (doplněné o novější období Michelelem Mohrtem) : Praha : Lidové noviny 1993, str.188-189

Druhým významným mužem, který ovlivňoval dění byl Thomas Cromwell. Byl to malý, hranatý, ošklivý a tvrdý člověk s prasečím výrazem⁵. Svou životní dráhu začal v Putney jako obchodník s vlnou a valchář, pak se na cestách po Flandrech a Itálii naučil velkoobchodu a stal se velkým čtenářem italských politologů. Po svém návratu byl jedním z oblíbenců kardinála Wolseye. Po setkání s králem mu začal okamžitě radit, aby církvi v žádném případě neustupoval, ale podrobil si ji. Sám Jindřich o něm říkal⁶ "ten mykač vlny", ale po několika letech získal titul vrchní archivář, lord srážce tajné pečeti, generální vikář církve, lord nejvyšší komoří, rytíř, baron a hrabě z Essexu.

Jindřich VIII. dodržoval parlamentní formy. Reformní parlament, který zasedal od roku 1529 do roku 1536, schválil všechna mimořádná opatření. Duchovenstvu bylo oznámeno, že porušilo zákon Praemunire, kněžstvo muselo zaplatit 2 miliony pokuty a králi přiznat titul protektora a nejvyšší hlavy církve (1534).

Anglický parlament přijal apelační zákon⁷, který zakazoval vyhovění předvolání do Říma, zákon o prvenství⁸, který z krále učinil jedinou a nejvyšší hlavu anglické církve, přiznal mu duchovní i občanskou jurisdikci, dával mu právo reformovat církev, potlačovat bludy a kacířství a zákon o následnictví⁹, kde královo první manželství bylo prohlášeno za neplatné a děti z něj zrozené, ztratili právo na anglickou korunu.

Sněmovna lordů tyto zákony odhlasovala a ti, kteří se postavili na odpor, byli krutě potrestáni. Mezi ně patřil Thomas More a biskup Fisher, těm byli staty hlavy, ty byly nabodnuty na háky a pověšeny na Londýnský most. Mnoho mnichů bylo pověšeno, vzbouření katolíci byli poraženi a jejich těla byla rozčtvrcena. Docházelo k zabavení majetku klášterům, k jejich rozpuštění a k zrušení všech církevních domů.

Po útoku na kláštery zahájil Cromwell útok proti obrazům, Latimer (protestantský biskup) páčil sochy Panny Marie a Cranmer nechával zkoumat ostatky svatých, hlavně krev sv. Tomáše Becketa, protože se domníval, že je to rozpuštěná červená

---

⁵ André Maurois, Dějiny Anglie (doplněné o novější období Michelelem Mohrtem) : Praha : Lidové noviny 1993, str. 189

⁶ André Maurois, Dějiny Anglie (doplněné o novější období Michelelem Mohrtem) : Praha : Lidové noviny 1993, str. 190

⁷ André Maurois, Dějiny Anglie (doplněné o novější období Michelelem Mohrtem) : Praha : Lidové noviny 1993, str. 190

⁸ André Maurois, Dějiny Anglie (doplněné o novější období Michelelem Mohrtem) : Praha : Lidové noviny 1993, str. 190

⁹ André Maurois, Dějiny Anglie (doplněné o novější období Michelelem Mohrtem) : Praha : Lidové noviny 1993, str. 190

hlínka. Jindřich VIII. chtěl zůstat obráncem víry a hlavou katolické církve, chtěl však aby byla národně katolická, proto zahájil také pronásledování protestantů, jako byl například tiskař a nakladatel první anglické bible Tindale, kterého nechal upálit.

Král nechal schválit Sněmovnou lordů nařízení o 6 člancích¹⁰, které definovaly anglické náboženství. Tato listina potvrzovala transsubstanciaci, zbytečnost přijímání pod obojí, právoplatnost slibů čistoty, závaznost kněžského celibátu, schvalovala zpověď a mše bez udělování oltářních svátostí. Každé přestoupení znamenalo trest smrti na hranici.

Ani vláda Anny Boleové netrvala dlouho. Královna se dopustila hned 2 velmi závažných chyb. První z nich bylo narození dcery Alžběty nikoliv vytouženého dědice a tou druhou bylo podvedení krále, když nevěřila v jeho schopnost zplodit zdravého dědice. Za své chyby krutě zaplatila, Jindřich VIII. ji 19. 5. 1536 nechal popravit a Alžběta byla prohlášena za nemanželskou.

Třetí manželkou byla Jane Seymourová, s kterou se oženil v roce 1536, a která králi porodila syna Eduarda, ale 12 dní po porodu v roce 1537 zemřela. Pátou manželkou byla německá princezna Anna z Cleve, neboť Cromwell chtěl krále sblížit s luterány. Princezna se králi nezalíbila a proto následoval v temže roce svatby (1540) rozvod a Cromwellova smrt. Pátou manželkou byla mladičká Kateřina Howardová, která byla obviněna z cizoložství a trestem bylo statí její hlavy v roce 1542, 2 roky po její korunovaci. Poslední manželkou byla Kateřina Parrová (1543), která jako jediná krále přežila, a která se v roce 1547 provdala za admirála Thomase Seymoura.

28.1.1547 král Jindřich VIII.umírá a na trůn nastupuje jeho devítiletý syn Eduard, který vládne jako Eduard VI.

Eduard VI. (1547- 1553)

---

¹⁰ André Maurois, Dějiny Anglie (doplněné o novější období Michelem Mohrtem) : Praha : Lidové noviny 1993, str.193

Mladý Eduard byl malý, vážný, předčasně duševně vyspělý a vyznáním protestant. Jeho starší sestra byla vychovávána španělským učitelem a byla horlivou katoličkou, zatímco její mladší sestra Alžběta byla protestantka, která milovala čtení a mluvila plynule italsky, francouzsky a latinsky.

Za jeho vlády byla v roce 1547 vydána Kniha homilií (Book of Homilies), která sloužila ke čtení a ke kázání.

Ani po smrti krále Jindřicha náboženské rozkoly neustaly. Pronásledování katolíků pokračovalo, zdi se v kostele bílily vápnem, okna se vytloukala, kříže byly nahrazovány královskými znaky a symbolické obřady se rušily. Většina Angličanů byla připravena na nějaký kompromis, kterým by byly uchovány hlavní obřady blízké prostému lidu a jeho zvykům, ale které by zemi zároveň osvobodili od Říma.

Biskup canterburský, který sám kolísal mezi luteránstvím a římanstvím, vydal Knihu modliteb, pro kterou sám pořídil výtah z litanií a sbírek, a která si získala estetickou prestiž.

V roce 1547 bylo povoleno manželství duchovních, cornwalští sedláci povstali, protože jim chtěl Londýn vnutit Knihu modliteb v angličtině a té oni nerozuměli. Jejich vzpoura byla vzpourou náboženskou ale i rolnickou. Objevila se nezaměstnanost, zákony začaly nařizovat obnovu zrušených statků, návrat půdy jejímu původnímu účelu, v některých hrabstvích docházelo i k bouřím, například vzpoura Roberta Kenta, který byl později popraven.

Za mladého krále vládl Eduard Seymour, vévoda ze Somersetu a bratr Jany Seymourové, který měl na starosti nepořádky na venkově. Díky pozemkové reformě vedené Warwickem byl popraven. Předsedou regentské vlády se stal Warwick, vévoda z Northumberlandu.

Když Eduard onemocněl a umíral (Eduard VI.umřel 6.7.1553 na tuberkulózu), dal mu Warwick podepsat testament ve prospěch lady Jane Greyové, pravnučky Jindřicha VII., které dal svého syna za manžela. Tato událost vyvolala odpor Marie, prvorozené dcery Jindřicha VIII. Marie znamenala pro katolíky spásu, pro protestanty nestrannost. A proto ji prohlásili královnou.

Marie Tudorovna (1553 - 1558)

Ihned po svém zvolení nechala Warwicka vsadit do Toweru, popravit a lady Jane Greyovou o 6 měsíců později taky.

Zavedla latinské mše, z církve vyloučila ženaté kněze.

Parlament naléhal, aby se královna provdala za Eduarda Courtenaye, pravnuka Eduarda IV. Královna ale odmítla. S druhým návrhem k sňatku přišel španělský vyslanec Renaud, který měl na mladou, a velmi horlivou katoličku, královnu vliv. Oním ženich měl být syn Karla V. Filip. Královna souhlasila. Členové rady měly ale podmínky k chystanému sňatku. Filip musel zachovávat anglické zákony, v případě Mariiny smrti si nesměl činit žádný nárok na trůn, nikdy nesměl zatáhnout Anglii do války s Francií a v případě že by se jim narodil syn, zdědil by kromě anglického trůnu i Nizozemí a Burgundsko.

Angličané byli s tímto sňatkem nespokojeni a povstali. Ti, kteří tak učinili, byli záhy popraveni. Filip měl pouze 1 podmínku a tou byl mír s Římem, neboť jak sám tvrdil¹¹: "Než vládnout nad kacíři, je lepší vůbec nevládnout." Proto byl do Anglie vyslán kardinál Reginal Polea jako papežský legát.

Krátce po svatbě královna věřila, že je v pozeňnaném stavu. Bohužel lékaři královnin stav označili za stav nervového původu. Krátce na to Filip odjel do Španělska, neboť neměl ani právo účasti na vládě.

20.1.1555 byla obnovena platnost zákona proti kacířství. 22.1.1555 začínalo zasedání zvláštních soudů a 3.2.1555 byl upálen 1 ženatý kněz. Celkem na hranicích bylo upáleno 300 protestantů, mezi nimi i Latimer, doktor Ridley a Cranmer. Všechny tyto popravy jsou vylíčeny v knize protestantského spisovatele Foxe - Kniha mučedníků.

---

¹¹ André Maurois, Dějiny Anglie (doplněné o novější období Michelem Mohrtem) : Praha : Lidové noviny 1993, str. 201

17.11.1558 Marie Tudorovna umírá a v Anglii končí obnova násilného katolicismu.

Alžběta I. (1558 - 1603)

Alžběta se narodila na zámku v Greenwichi 7.9.1533, po dobu své vlády byla velmi oblíbenou panovnicí, jejíž největší zbraní byla oddanost lidu. " Když ji něco rozčílilo, klela a nadávala a bušila pěstí, když ji něco pobavilo, a ona se bavila ráda, upřímně a bouřlivě se smála.." ¹²

V politice a v náboženství hledala střední cestu a usilovala o kompromis mezi protestantismem a katolicismem.

Byla velmi šetrná, její roční rozpočet nepřesáhl ani půl milionů liber. Byla rozvážnou ženou ve světě násilnických šílenců. Za svou záchranu vděčí jednak své mimořádné schopnosti čelit extrémům, které ji obklopovaly, jednak své stejně mimořádné mazanosti a umění vytáček. ¹³

Odmítala se vdát, své rádce si vybírala z řad yeomanů (což byli jednotlivci s minimálním důchodem 40 šilinků a maximálním 20 liber, byli kostrou národa "Tak tvoří v národě velmi silný, ekonomický, politický a společenský prvek¹⁴.) nebo obchodníků. Jejím hlavním rádcem byl William Cecil, pozdější lord Burleigh, syn yeomana, který zbohatl z přidělených klášterních statků. Jejím státním tajemníkem byl Walsingham.

V roce 1559 odhlasoval parlament podruhé zákon o prvenství, který zrušil papežovu svrchovanou moc a zákon o jednotnosti, který předepisoval všem anglickým farám Knihu modliteb a bohoslužby v lidovém jazyce. V roce 1563 bylo přijato 39 článků, které se staly krédem anglikánské církve.

---

¹² André Maurois, Dějiny Anglie (doplněné o novější období Michelem Mohrtem) : Praha : Lidové noviny 1993, str. 204

¹³ André Maurois, Dějiny Anglie (doplněné o novější období Michelem Mohrtem) : Praha : Lidové noviny 1993, str.205

Alžbětina vláda je spojována s náboženskou snášenlivostí. Větší přísnost nastala díky 3 událostem. První byla Bartolomějská noc, druhá exkomunikační bula vydána papežem Piem V. proti královně a třetí bylo založení seminářů v cizině, jako například v Douai, kde vychovávali misionáře k novému získání Anglie pro katolictví. Od roku 1570 byli katoličtí knězi a laikové popravováni nikoliv pro svou víru ale pro velezradu. Celkem rada poslala na smrt 147 kněží, 47 šlechticů a mnoho prostých mužů a žen.

Kalvinismus, který se rozšířil do Anglie, zasel první sémě puritánství. Puritáni chtěli zničit poslední stopy římských obřadů, zrušit každou hierarchii, neuznávali anglikánské biskupy, byli nesmírně nábožensky horliví, chtěli reorganizovat stát pomocí myšlenek přímo z Bible, chtěli zavést trest smrti za rouhání, křivou přísahu, nesvěcení soboty, cizoložství a smilstvo.

Tento radikální proud, který se odštěpil od anglikánské církve, vyvolal velké znepokojení, a proto v roce 1593 biskupové podali v parlamentu návrh na přísná opatření proti puritánům. Jejich návrh přijat nebyl.

Vláda Marie Katolické musela respektovat državy Filipa II., které byly po celém světě (italské provincie ve Středomoří, burgundské provincie a kolonie s nejbohatšími nalezišti zlata a stříbra). Zatímco angličtí panovníci se neodvážili přerušit dobré styky s obávaným Španělskem a sama Alžběta žádala, aby se veřejně nepodnikaly žádné nepřátelské útoky proti španělským koloniím, neměli angličtí obchodníci vůbec žádný důvod tuto tichou dohodu respektovat. "Angličtí piráti byli slavní již od 15. století, v 16. století se z nich stali vlastenci, obhájci národních zájmů."¹⁵

Hranice mezi piráctvím a obchodem nebyly přesně vymezeny, některé formy piráctvím byly v souladu se zákonem. Kapitán, kterého oloupil cizí koráb, dostal "zatykač", nebo-li listinu, která mu dávala právo hojit si své ztráty na jakékoli jiné lodi stejné národnosti. Angličtí mořeplavci olupovali portugalské koráby z Indie nebo loupežné výpravy do španělských kolonií.

---

¹⁴ André Maurois, Dějiny Anglie (doplněné o novější období Michelem Mohrtem) : Praha : Lidové noviny 1993, str. 174

¹⁵ André Maurois, Dějiny Anglie (doplněné o novější období Michelem Mohrtem) : Praha : Lidové noviny 1993, str.211

Mezi nejvýznamnější "piráty" patřili John Hawkins a Francis Drake. John Hawkins, syn loďaře z Plymouthu, se jako první pokusil bez úspěchu o legální obchod se Španělskem. Alžběta z něho udělala pokladníka anglického námořnictva. Francis Drake "námořník z pohádek"¹⁶ zpusťošil španělské kolonie a potvrdil práva anglických námořníků na svobodu plavby a víry. V roce 1577 vyplul na korábu Golden Hind s cílem najít loďstvo, které každý rok přiváželo z Eldoráda náklady zlata a stříbra a v roce 1580 se vrátil s obrovským nákladem. Alžběta navenek vše odsuzovala, ale výpravu tajně financovala.

V roce 1588 došlo k válce mezi Španělskem a Anglií. Plán španělského vojska byl důmyslný. Vévoda z Parmy, který velel španělskému vojsku v Nizozemí, měl připravit výsadek 30 000 mužů a vylodovacích člunů pro jejich přepravu do Anglie. V čele této výpravy stál vévoda z Mediny-Sidone, znamenitý voják leč bez vědomostí o námořních záležitostech.

Vévoda počítal s tím, že přemění námořní bitvu v bitvu pěchoty, ale anglické lodě, pod velením lorda Howarda, pluly v řadě za sebou. Bezmocný vévoda se dal na útěk a pokusil se obeplout severní Skotsko. Nakonec celá výprava skončila tragicky, ze 30 000 vojáků se 10 000 utopilo, další zabily anglické dělové koule nebo zemřeli na různé nemoci. Španělsko svou prohrou ztratilo nadvládu na moři.

V roce 1583 Anglie obsadila Nový Foundland, v roce 1587 byla Walterem Raleighem založena kolonie, v Severní Americe, Virginia a v roce 1603 vznikla East India Company (Východoindická společnost), která jako jediná měla právo obchodovat s ostrovy a přístavy v Asii, v Africe, v Americe od mysu Dobré naděje po Magalhaesův průliv.

Posledním velkým trnem v oku královny Alžběty byla Marie Stuartovna, která po tudorovské linii byla nejbližší dědičkou anglického trůnu. Jejím otcem byl Jakub V. (syn Jakuba IV. a Markéty-dcery Jindřicha VII.) a její matkou Marie de Guise. Marie Stuartovna byla vychovávána na francouzském dvoře, kde se provdala za dauphina Františka, který ale v roce 1560 umřel na ušní chorobu. Po jeho smrti se Marie Stuartovna vrací zpět do Skotska, kde státní záležitosti spravoval její nevlastní bratr James Stuart, hrabě z Moray, levoboček Mariina otce Jakuba V.

---

¹⁶ André Maurois, Dějiny Anglie (doplněné o novější období Michelelem Mohrtem) : Praha : Lidové noviny

Skotsko bylo od porážky Eduarda I. nezávislé na anglických králich, skotská šlechta byla šlechtou feudální, a opírala se o katolickou církev a spojení s Francií. Vládnoucí dynastií byla dynastie Stuartovců (z rodiny Bruceů po Robertu Stewartovi), kteří byli vzděláni v otázkách theologie, byli milovníci básnictví, stavitelství a lékárnictví.

Ve Skotsku výsadní postavení zaujalo nově reformované náboženství - protestantismus. Skutečným pánem Skotska byl pastor John Knox.

John Knox se narodil v roce 1513 v Haddingtonu, vzdělání získal na univerzitě v St.Andrews. Po dobu 13 let cestoval a po vzpouře na St.Andrews byl 19 měsíců jako otrok na francouzské galéře. Zavedl reformovaný způsob bohoslužeb a byl obdivovatelem Kalvínovské Ženevy. Mezi jeho díla patří z roku 1558 První zatroubení proti bludné vládě žen (First Blast of the Trumpet against the Monstous Regiment of Women), které bylo namířeno proti Marii Stuartovně, z roku 1561 Kniha kázně (Book of Discipline), z roku 1564 Kniha všeobecného řádu (Book of Common Order), avšak jeho nejvýznamnějším dílem jsou Dějiny reformace náboženství v království skotském (History of the Reformation of Religion within the Real of Scotland).

John Knox byl původně katolickým knězem, později se stal anglikánským. Věřil v predestinaci, náboženskou pravdu, kterou viděl pouze v Písmu bez působení jakýmkoliv dogmat, neuznával přílišnou vnější okázalost a obrazy, napsal skotské vyznání víry (Scots Confession), které bylo potvrzeno parlamentem a stalo se oficiálním vyznáním skotské reformované církve a sám o sobě prohlašoval, že je jedním z osvícených a vyvolených od Boha.

Příjezd Marie Stuartovny byl doprovázen neustálými demonstracemi a sama královna s ním měla problematické vztahy. Neustále ji soudil s "takovou svrchovanou přísností, jako by byl členem tajné boží rady."¹⁷

Vztahy mezi Alžbětou a Marií byly ze začátku velmi dobré, obě královny udržovaly mezi sebou korespondenci a sama Alžběta chtěla pro Marii Stuartovnu vybrat manžela. Měl se jím stát Leicester (oblíbenec a dlouhodobý obdivovatel Alžběty a

---

1993, str.212

¹⁷ André Maurois, Dějiny Anglie (doplněné o novější období Michelem Mohrtem) : Praha : Lidové noviny 1993, str.220

svým vyznáním protestant). Marie ho odmítla a místo něj si vybrala lorda Darnleye (z rodu Tudorovců), za kterého se v roce 1565 provdala. Šlechtičtí dvořané chtěli zosnovat na Darnleye spiknutí, neboť se chtěli pomstít královně, že si jako svého rádce vybrala italského hudebníka Davida Rizzia, který se do Skotska dostal s družinou vévody Savojského.

Její druhý manžel byl skotský šlechtic James Hepburn, hrabě z Bothwellu, který byl společně s Marií Stuartovnou obviněn ze zavraždění krále. Královna nemocného manžela nastěhovala do osamělého venkovského sídla nedaleko Edinburgu , navečer jej opustila a v noci dům vyletěl do povětří. O 3 měsíce později se královna provdala za hraběte z Bothwellu.

Na tuto situaci zareagovali Skotové vzpourou. Hrabě zbaběle utekl a královnu zatli a odvedli do Edinburgu. V roce 1567 se Marie Stuartovna vzdala trůnu ve prospěch svého syna Jakuba, který se stal v roce 1603 Alžbětíným nástupcem.

16.5.1568 Marie Stuartovna uprchla z Loch Levenu do Anglie, kde na její žádost dochází k vyšetřování smrti jejího prvního manžela. Královna si získala podporu katolického severu, ale začala podněcovat Španělsko, Francii a prostřednictvím florentských bankéřů kula pikle proti Alžbětě.

V letech 1568 - 1587 byla Marie Stuartovna zavřená ve vězení. Walsingham, který ji hlídal, nechával pravidelně zadržovat její dopisy, na ni nastražil léčku v podobě dopisu, který obsahoval plán na zavraždění Alžběty. Marie vraždu schválila a dala vrahům i své vlastní pokyny.

Marii Stuartovnu postavili před soud ve Fotheringay. Její poprava se konala (8.2. 1587) 18.2.1587.

Alžběta I. zemřela 24.3. 1603 ve svých 70 letech.

Seznam použité literatury

**André Maurois, doplněné o novější období Michele Mohrtem -
Dějiny Anglie**

Gertrud Fusseneggerová - Vladařky, ženy, které tvořily dějiny

Tony Lane - Dějiny křesťanského myšlení

Pavel Bělina, Jiří Fidler, Ondřej Zahradníček - Osudové ženy